

Evropská synoda: znamení naděje?

11.02.2023

V týdnu od 5. do 12. února se konala v Praze evropská kontinentální synoda. Jde o další krok v synodním procesu, který zahájil papež František na podzim 2021. Setkání zástupců všech 39 biskupských konferencí bylo silným zážitkem nejen pro přímé účastníky (za ČR Jan Graubner, Hana Pohořalá, Prokop Brož a Josef Mikulášek), ale i pro dalších 270 pozvaných, kteří byli připojeni on-line, a touto formou se zapojovali i do diskusí ve skupinách. Zastupoval jsem mezi nimi litoměřickou diecézi; z ostatních diecézí se připojili další dva kněží, dva jáhni, jedna řeholní sestra, z laického Božího lidu jeden muž a dvě ženy, a jeden zástupce ekumény (Církev bratrská). Složení tedy dosti pestré a ne zcela klerikální; podobné skupiny byly registrovány i z ostatních států.

Cílem tohoto setkání bylo navzájem si sdělit, jak vnímá výzvy současné doby církev v jednotlivých státech; hledat, jaká prožíváme napětí a jaké otázky potřebujeme řešit; a nakonec navrhnout, čím by se měla z evropského pohledu zabývat celosvětová biskupská synoda, která se sejde letos na podzim v Římě.

Výrazná znamení doby, na něž by současná církev měla reagovat, byla formulována důrazně a opakovaně: skandální jednání některých zástupců církve v oblasti mocenského a sexuálního zneužívání; nastavení rozhodovacích mechanismů v církvi, které neumožňuje dostatečné zapojení laiků, a tak podporuje klerikalismus; nerovnoprávné postavení ženy v církvi; formace a způsob života diecézních kněží; velké množství osob, které se v církvi necítí plně přijaty kvůli své sexuální orientaci nebo partnerským vztahům; napětí mezi zastánci různých podob liturgie; propast mezi vírou a současnou kulturou, která omezuje naši schopnost evangelizace a dialogu se sekulárním světem.

Na tomto popisu se většina evropských katolíků shoduje. Mnohem menší shodu však nacházíme v názoru, jak uvedené problémy řešit. Na jedné straně se volá po zásadních strukturálních reformách, jako např. umožnit laikům, včetně žen, aktivní zapojení do rozhodovacích procesů; světit na diecézní kněze i ženaté muže, příp. také ženy; přehodnotit morální požadavky církve v oblasti sexuality a partnerských vztahů. Na druhé straně se zdůrazňuje věrnost tradici a potřeba pevně se vymezit proti dobovým trendům, které jsou v rozporu s učením církve. Toto názorové spektrum je různým způsobem zastoupeno v celé

Evropě. Zároveň je však patrné, že církve na západě jeví mnohem větší zájem o reformy, a čím dále na východ, tím více převažuje důraz na věrnost tradici.

Přes tuto různost jsme v rámci živých diskusí našli shodu v několika zásadních věcech. Pro jednání celosvětové synody navrhuje v závěrečném dokumentu tato témata:

- prohloubit teologii synodality a důsledně ji zavádět do praxe; prozkoumat podoby synodálního výkonu autority; zabývat se vztahem mezi laiky a klérem v perspektivě cele služebné církve; podporovat formaci veškerého Božího lidu k synodalitě;
- decentralizovat církve: rozlišit, která rozhodnutí přísluší které úrovni, od místní po všeobecnou;
- přijmout konkrétní a odvážná rozhodnutí o úloze žen v církvi a o jejich větším zapojení na všech úrovních, a to včetně rozhodovacích procesů;
- zabývat se napětím kolem liturgie: nově pochopit eucharistii jako zdroj společenství;
- překlenout propast mezi vírou a kulturou, aby se evangelium znovu spojilo s cítěním lidí: hledat společný jazyk; jít s lidmi, a ne o nich nebo k nim jen mluvit; naslouchat volání chudých i volání země, a zejména zoufalému volání obětí války a všech forem násilí.

Vzhledem k velké různosti názorů bude synodní proces náročný a dlouhý. A prožijeme v něm taky mnoho zklamání, protože se učíme za pochodu. I pražskému setkání lze leccos vytknout: že tam nebyli pozváni zástupci marginalizovaných skupin; nebo že někteří účastníci mluvili příliš opatrně, aby nezpůsobili bolest těm, kdo mají jiný názor. Mnohým se bude zdát, že proces je příliš pomalý a návrhy málo ambiciózní; jiní se naopak budou obávat, abychom jim nezrušili tu starou dobrou církev, jak ji znali.

Přesto zůstávám optimistou: dosud nikdy v novodobé historii neprožila církev na svém oficiálním fóru tak hlubokou a kritickou sebereflexi; nikdy neměla odvahu tak otevřeně formulovat problémy, které je třeba řešit. A nikdy nebyly navrženy tak zásadní reformy, o jakých čteme v závěrečném dokumentu. Navíc můžeme čekat, že podobné, a jistě i jiné návrhy přinese dalších šest kontinentálních synod. Synodní proces má také svou dynamiku: když před rokem a půl začínal, málokdo si dovedl představit to, co prožíváme dnes. V této chvíli si tedy jen těžko můžeme domýšlet, co se stane za půl roku v Římě a jak bude proces pokračovat v roce 2024.

Na závěr malá poznámka: Organizátoři zavedli do všech synodních jednání nenápadný, ale velmi důležitý a mnohými oceňovaný prvek: vždy asi po půl hodině následovalo několik minut ticha (nebo duchovní hudby) k osobní reflexi a modlitbě. Vedlo nás to ke stálé pozornosti k Duchu svatému a jeho jemnému vanutí. Věřím, že on vede celý tento proces. A věřím, že když tuto pozornost neztratíme, můžeme změnit církev tak, aby se stala skutečným Božím lidem, domovem pro všechny a znamením naděje pro náš svět.